

ეკონომიკური ზრდა და სოციალური პროგრესი

ნინო მაქაცარია

ზსსუ დეკანი, პროფესორი

თამარ ბერიძე

სტუ პროფესორი

დავით ბიბიჩაძე

სტუ პროფესორი

რეზიუმე

ეკონომიკური თეორიის თანამედროვე გამოწვევებს შორისაა ეკონომიკური ზრდისა და სოციალური პროგრესის ურთიერთმიმართების კვლევა თანამედროვე პრიზმაში. ეკონომიკური განვითარება და სოციალური პროგრესი მრავალასპექტიანი ცნებაა და შესაბამისად, კომპლექსურ განხილვას საჭიროებს.

საზოგადოების განვითარების ახლებურად გააზრების პროცესი მოითხოვს ყურადღება შევაჩეროთ ისეთ მახასიათებლებზე, როგორიცაა ეკონომიკური ზრდა და ეკონომიკური განვითარება. ეკონომიკური ზრდის მაჩვენებელში, მის ღირებულებით ფორმაში ყოველთვის ვერ აისახება საზოგადოების განვითარების რეალური სურათი და თავისთავად ის ვერ მიუთითებს სოციალურ პროგრესზე. ეკონომიკურ ზრდას ცალსახად ვერ ვუნოდებთ წარმატების ინდიკატორს.

მაღალგანვითარებულ ქვეყნებში, განვითარების თანამედროვე დონეზე, უპირატესობა ენიჭება ეკონომიკური ზრდას, რომელიც სწორედ ეკონომიკური განვითარების ერთ-ერთი მაჩვენებელია და არა ერთადერთი. ამ უკანასკნელისგან განსხვავებით, ეკონომიკური განვითარება ეკონომიკის თვისებრივ, ხარისხობრივ მხარეზე აკეთებს აქცენტებს და ეკონომიკის და ზოგადად, საზოგადოების ცხოვრების ხარისხობრივი

ცვლილებების მაჩვენებელია.

თანამედროვე მიდგომებით, ეკონომიკის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი თავისებურებაა ახალ თვისებრივ ზრდაზე გადასვლა, რომლის შეფასებაშიც უნდა გავითვალისწინოთ არა მხოლოდ ეკონომიკური ზრდის, არამედ ეკონომიკური განვითარების კომპლექსური მაჩვენებლები. საზოგადოებრივი ღირებულება აქვს ისეთ ეკონომიკურ ზრდას, რომელიც საბოლოოდ ცხოვრების ხარისხის გაუმჯობესებაში გამოიხატება.

სოციალური პროგრესის ინდექსი - ემსახურება ამ მიმართულებით ცნობიერების ამაღლებას, რამდენადაც ის საშუალებას იძლევა განვითარება დაეინახოს ახალ პრიზმაში, რეალურად დავადგინოთ ქვეყნის კეთილდღეობის შემაფერხებელი მიზეზები და კონკრეტული ფაქტორების გაუმჯობესებით მივაღწიოთ მდგრად და უწყვეტ განვითარებას.

ზემოაღნიშნული მიდგომების რეალიზაციაში უდიდესი როლი ეკუთვნის სახელმწიფოს, სწორედ ის არის პასუხისმგებელი სოციალური პროგრესის მიღწევაზე.

საკვანძო სიტყვები: ეკონომიკური ზრდა, ეკონომიკური განვითარება, ეკონომიკური პოლიტიკა, სოციალური პროგრესი.

შესავალი

საზოგადოების განვითარებისათვის ძალზე აქტუალურია ეკონომიკური პოლიტიკის თეორიული საფუძვლების კვლევა, რამდენადაც ის საშუალებას იძლევა მოხდეს სწორი ეკონომიკური პოლიტიკის გატარება, კერძოდ, სწორად იქნეს დანახული მისი შუალედური და საბოლოო მიზნები, რომელთა გაიგივებაც პრაქტიკაში ხშირად ხდება.

ეკონომიკური მეცნიერება უკანასკნელ ათწლეულებში ცდილობს დაინახოს და პასუხი გასცეს თანამედროვე გამოწვევებს. ერთ-ერთი ძირითადი საკითხი, რომელიც უკავშირდება დროის მოთხოვნებს, არის კეთილდღეობის ადეკვატური შეფასების და მისი საუკეთესო მაჩვენებლის ძიება.

ეკონომიკური განვითარება და სოციალური პროგრესი მრავალასპექტიანია ცნებაა და შესაბამისად, კომპლექსურ გან-

ხილვას საჭიროებს. საზოგადოების განვითარების ახლებურად გააზრების პროცესი მოითხოვს ყურადღება შევაჩეროთ ორ ისეთ მახასიათებელზე, როგორიცაა ეკონომიკური ზრდა და ეკონომიკური განვითარება. ეს ორი მაჩვენებელი ხშირად გაიგივებული იყო ერთმანეთთან. ნებისმიერი სახელმწიფოს ერთ-ერთი უმთავრესი მიზანი ეკონომიკური ზრდის მიღწევაა.

ძირითადი ნაწილი

ეკონომიკურ თეორიაში ქვეყნის კეთილდღეობას მთლიანი შიდა პროდუქტის მაჩვენებელს უკავშირებენ. მშპ არის ინდიკატორი, რომელსაც მთელი მსოფლიო იყენებს, რამდენადაც ის არის ეკონომიკური მაჩვენებელი, რომელიც ქვეყნის ეკონომიკური განვითარების დონეს ყველა სხვა მაჩვენებელზე სრულად ასახავს, მაგრამ ის არ არის ქვეყნის სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების სრულყოფილი მახასიათებელი, ის მხედველობაში არ ღებულობს ისეთ ასპექტებს, როგორიცაა თავისუფალი დრო, სოციალური სამართლიანობა, უსაფრთხო გარემო და სხვ. რასაც ცხოვრების ხარისხს უწოდებენ.

ეკონომიკური ზრდის მაჩვენებელში, კერძოდ, ღირებულების ფორმაში, ასახვას პოულობს ასევე ისეთი ხარისხისა თუ ასორტიმენტის პროდუქციაც, რომელიც შესაძლებელია კეთილდღეობის ზრდას არც კი უკავშირდებოდეს. ის ყოველთვის ვერ ასახავს რეალურ სურათს და არ ნიშნავს სოციალურ პროგრესს და მდგრად განვითარებას.

მეტი შემოსავალი, თავისთავად, არ ნიშნავს მეტ შესაძლებლობებს. ის ადეკვატურად ვერ ასახავს კეთილდღეობის დონეს და, მით უმეტეს, არ გამოდგება განვითარების სწორი ორიენტირების შესარჩევად.

მთლიანი შიდა პროდუქტი წმინდა ეკონომიკური მახასიათებელია, უფრო ეკონომიკური აქტივობის ინდიკატორია, ვიდრე ცხოვრების ხარისხის თუ კეთილდღეობის მაჩვენებელი. ამასთანავე ისიც უნდა ითქვას, რომ ხშირად ძირითადი აქცენტი ეკონომიკურ ზრდაზეა გადატანილი და გრძელვადიანი ეკონომიკური განვითარების პრობლემების თეორიულ კვლევას

ნაკლები ყურადღება ეთმობა, რაც შესაბამის ასახვას პოულობს ეკონომიკურ პოლიტიკაშიც.

ამდენად, ეკონომიკურ ზრდას ცალსახად ვერ ვუწოდებთ წარმატების ინდიკატორს. განვითარების თანამედროვე დონეზე, მაღალგანვითარებულ ქვეყნებში, უპირატესობა ენიჭება ეკონომიკურ განვითარების იმ ინდიკატორებს, რომელსაც უფრო მეტი, კერძოდ, ხარისხობრივი დატვირთვა აქვს. ეკონომიკური ზრდა სწორედ ეკონომიკური განვითარების ერთ-ერთი მაჩვენებელია და არა ერთადერთი. ამ უკანასკნელისგან განსხვავებით, ეკონომიკური განვითარება ეკონომიკის თვისებრივ, ხარისხობრივ მხარეზე აკეთებს აქცენტებს და ეკონომიკის და ზოგადად, საზოგადოების ცხოვრების ხარისხობრივი ცვლილებების მაჩვენებელია. რა თქმა უნდა, ეკონომიკურ განვითარებასა და ეკონომიკურ ზრდას შორის სიღრმისეული ურთიერთკავშირი არსებობს. რაოდენობრივი ცვლილებები საბოლოოდ გადადის თვისებრივში, რაც მეტყველებს იმაზე, რომ ეკონომიკური ზრდა განვითარების არსებითი ფაქტორია. თავის მხრივ, ეკონომიკური განვითარება ქმნის სასურველ პირობებს ეკონომიკის შემდგომი რაოდენობრივი ზრდისთვის. რაოდენ უცნაურადაც არ უნდა მიგვაჩნდეს, შეიძლება ითქვას, რომ ეკონომიკური განვითარება 90-იანი წლების საქართველოში (მბრძანებლურ-ადმინისტრაციული ეკონომიკიდან საბაზრო ეკონომიკაზე გარდამავალი პერიოდი) მიმდინარეობდა ეკონომიკის ლიბერალიზაციის, სისტემური ტრანსფორმაციის შედეგად ეკონომიკის დაცემის პირობებში.

თანამედროვე მიდგომებით, ეკონომიკის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი თავისებურებაა ახალ თვისებრივ ზრდაზე გადასვლა, რომლის შეფასებაშიც უნდა გავითვალისწინოთ არა მხოლოდ ეკონომიკური ზრდის, არამედ ეკონომიკური განვითარების კომპლექსური მაჩვენებლებიც, ამიტომაც კეთილდღეობის და ცხოვრების ხარისხის განხილვისას არსებობს შესაბამისი ინდიკატორები, რომლებიც ასახავს განვითარების ეკონომიკურ, სოციალურ და თვისებრივ მხარეებს. ესენია: ბუნებრივი რესურსები, ფიზიკური კაპიტალი, ტექნოლოგიური

ცოდნა, უმუშევრობა, სიღარიბე, მოსახლეობის რაოდენობა, მდგრადი განვითარება, კორუფცია, თავისუფლება და სხვ. ეს და სხვა მსგავსი ფაქტორები განსაზღვრავენ ეკონომიკურ განვითარებას და სოციალურ პროგრესს.

საზოგადოებრივი ღირებულება აქვს ისეთ ეკონომიკურ ზრდას, რომელიც საბოლოოდ ცხოვრების ხარისხის გაუმჯობესებაში გამოიხატება. კეთილდღეობის სინთეზური მაჩვენებლის შექმნაში მნიშვნელოვანი ნაბიჯია ე.წ. ადამიანური განვითარების ინდექსი (HDI), რომელიც მთელ რიგ სხვა პარამეტრებთან ერთად ითვალისწინებს ქვეყნის მოსახლეობის სიცოცხლის საშუალო ხანგრძლივობასა და განათლების დონესაც. ასეთმა მიდგომებმა არსებითი ცვლილებები შეიტანა ქვეყნების განვითარების დონეთა კლასიფიკაციაში, მაგალითად, მსოფლიოში უამრავი მაგალითია იმისა, რომ ისეთი ქვეყნებში, რომლებიც ადამიანური განვითარების ინდექსის მიხედვით დაახლოებით თანაბარ დონეზე იმყოფებოდნენ, მთლიანმა ეროვნულმა პრდუქტმა ერთ სულ მოსახლეზე ძალიან დიდი განსხვავება შეადგინა. ასე, რომ განყენებულად ეკონომიკური ცვლადები ეკონომიკური განვითარების შესახებ ნათელ სურათს არ იძლევა.

კეთილდღეობის ერთ-ერთი სინთეზური მახასიათებელია სოციალური პროგრესის მაჩვენებელი. ახალ თვისებრივ ზრდაზე გადასვლა ეკონომიკური განვითარების კვალობაზე გულისხმობს სოციალურ პროგრესს. ჩვენი აზრით, ეს არის თანამედროვე ეკონომიკური განვითარება, ან თანამედროვე ეკონომიკური განვითარების ორიენტირი.

სოციალური საკითხების პრიორიტეტულობას გამოეხმაურა საერთაშორისო პროექტი (2013 წელს ჰარვარდის უნივერსიტეტისა და მასაჩუსეტსის ინსტიტუტი), რომელიც ცნობილია **The Social Progress Imperative**-ის სახელით. მის მიერ შემუშავებული სოციალური პროგრესის ინდექსი კომპლექსური მაჩვენებელია, რომელიც მსოფლიოს ქვეყნების მიღწევებს სოციალური პროგრესისა და საზოგადოებრივი კეთილდღეობის დონის მიხედვით აფასებს.

აღსანიშნავია 2015 წლის ჟურნალ „Forbes“-ში მოყვანილი ინფორმაცია იმ კვლევის შესახებ, რომელიც ჩატარდა 28 ქვეყანაში და რომელშიც მონაწილეობდა 7000-ზე მეტი ადამიანი. მისი მიზანი იყო ყველაზე მნიშვნელოვანი გამოწვევების გამოჩვენება საზოგადოებისათვის, რომელთა წინაშეც ახლო მომავალში დადგება მსოფლიო. კვლევის შედეგებმა აჩვენა, რომ პირველ ათ ადგილზე მოხვედრილი პრობლემებიდან სამი არის ეკონომიკური, ხოლო ხუთეულში კი მხოლოდ ერთია ეკონომიკური შინაარსის პრობლემა. გამოკითხულთა 33% რესურსების შეზღუდულობას, 32% - კლიმატურ ცვლილებებს, 23% კი პიროვნულ უსაფრთხოება ასახელებს, რაც კიდევ ერთხელ ადასტურებს სოციალური საკითხების პრიორიტეტულობას ეკონომიკურთან შედარებით.

სოციალური პროგრესის ინდიკატორი ეფუძნება სამ მაჩვენებელს:

1. ადამიანის ბაზისური საჭიროებები /კვება, პირველადი სამედიცინო დახმარება, ჰაერი, წყალი, სანიტარული ნორმები, საცხოვრებელზე ხელმისაწვდომობა/

2. კეთილდღეობის საფუძვლები /საბაზო ცოდნის ხელმისაწვდომობა და მოსახლეობის განათლების დონე, ინფორმაციისა და კომუნიკაციის საშუალებებისადმი წვდომა, ჯანდაცვის დონე, ეკოლოგიური მდგრადობა/

3. შესაძლებლობები /ადამიანის უფლებებისა და შესაძლებლობების უზრუნველყოფა, მიიღოს გადაწყვეტილება და შეძლოს საკუთარი პოტენციალის რეალიზება.

სოციალური პროგრესის ინდექსი - ემსახურება ცნობიერების ამაღლებას, იმდენად, რამდენადაც საშუალებას იძლევა განვითარება დავინახოთ ახალ პრიზმაში, ზუსტად დავადგინოთ ქვეყნის კეთილდღეობის შემაფერხებელი მიზეზები და კონკრეტული რაოდენობრივი თუ თვისებრივი ფაქტორების გაუმჯობესებით მივაღწიოთ მდგრად და უწყვეტ განვითარებას. ინდექსის გათვალისწინება - სასიკეთო გავლენას მოახდენს ნებისმიერი სახელმწიფოს ეკონომიკურ თუ პოლიტიკურ წარმატებებზე.

ზემოაღნიშნული მიდგომების რეალიზაციაში უდიდესი როლი ეკუთვნის სახელმწიფოს. მთავრობის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი როლი გამოიხატება იმაში, რომ სწორედ ის არის პასუხისმგებელი სოციალური პროგრესის მიღწევაზე. მისმა ეკონომიკურმა პოლიტიკამ უნდა უზრუნველყოს ეკონომიკური ზრდის ორიენტაცია სოციალური პროგრესისკენ. მდგრადი განვითარების პოლიტიკისაკენ კურსის აღება, როგორც ვიცით, მსოფლიოში ყველაზე აღიარებულია. მდგრადი განვითარების პოლიტიკის პრინციპებს მიღმა დარჩენა კი ნიშნავს უარის თქმას თანამედროვე გამოწვევებზე და საერთოდ, ამოვარდნას განვითარების პროცესიდან.

XX საუკუნეში საერთაშორისო საზოგადოება არჩევანის წინაშე დადგა - რა გზით უნდა წავიდეს მომავალში კაცობრიობის განვითარება. წარმოიშვა გლობალური პრობლემების ერთობლივად გადაწყვეტის აუცილებლობა. აქეთკენ გადადგმული ნაბიჯია მსოფლიოში მდგრადი განვითარების პოლიტიკა.

1990 წელს დაარსებული მდგრადი განვითარების საერთაშორისო ინსტიტუტი (კანადა) განმარტავს: „მდგრადი განვითარება ნიშნავს გარემოს გაერთიანებას, ეკონომიკურ ეფექტურობას და ხალხთა კეთილდღეობას“.

მდგრადი განვითარება – საზოგადოების განვითარების ისეთი სისტემაა, რომელიც საზოგადოების ეკონომიკური განვითარებისა და გარემოს დაცვის ინტერესების გათვალისწინებით უზრუნველყოფს ადამიანის კეთილდღეობას, ის გულისხმობს ეკონომიკური ზრდის ისეთ ფორმას, რომელიც უზრუნველყოფს საზოგადოების კეთილდღეობას მოკლე, საშუალო და, რაც მთავარია, ხანგრძლივი ვადით. როგორც აკადემიკოსი კომპიუტი აღნიშნავს, მდგრადი განვითარების კონცეფციას, პირველ რიგში სოციალური მნიშვნელობა აქვს და ადამიანის ცხოვრების ყველა სფეროს მოიცავს.

მდგრადი ეკონომიკის შემადგენელი კომპონენტია მწვანე ეკონომიკა, რომელიც თვით საზოგადოების და არა სახელმწიფოს თუ კერძო ბიზნესის არჩევანია. მწვანე ეკონომიკა, ითვალისწინებს რა ქვეყნის ეკონომიკის მდგრად განვითარებას,

ხელს უწყობს ბუნებრივი რესურსების გონივრულ გამოყენებას და ამცირებს გარემოზე უარყოფით ზემოქმედებას.

დასკვნა. ის ტენდენციები, რომელიც თანამედროვე მსოფლიოში გამოიკვეთება კეთილდღეობის ამაღლების მიმართულებით, მოითხოვს განვითარების სტიქიურიდან მართულ მეთოდებზე გადასვლას. წარმოების ზრდა და მასთან დაკავშირებული რესურსების გამოყენება ისეთ ლეგიტიმურ მექანიზმს ემყარება, როგორიც ღია ბაზარია. მდგრადი განვითარების უზრუნველყოფის ერთ-ერთი უმთავრესი საშუალება სწორედ საბაზრო მექანიზმებისა და ინსტრუმენტების ფართოდ გამოყენებაა. ამასთან აშკარა ხდება, რომ საბაზრო აქტივობის შედეგები მთლიანობაში უნდა დაიგმოს. ეს რასაკვირველია, იმას არ ნიშნავს, რომ სახელმწიფომ ტოტალური კონტროლი გაუწიოს ყოველგვარ ეკონომიკურ აქტივობას, პირიქით, მდგრადი განვითარების იდეა იმაში მდგომარეობს, რომ საბაზრო ეკონომიკის რეგულირებით კეთილდღეობის განმსაზღვრელმა ყოველმა ელემენტმა სოციალური ფასი მიიღოს.

თუ ეკონომიკური ზრდა ეკონომიკის მოკლევადიანი რაოდენობრივი მახასიათებელი და კონკრეტული ცვლადია, სოციალური პროგრესი ეკონომიკის განვითარების გრძელვადიანი მახასიათებელია, რომელიც გულისხმობს ამ და სხვადასხვა კონკრეტული ცვლადების ერთობლიობას, მდგრადი ეკონომიკის პრინციპებზე დაფუძნებულ, სოციალურად ორიენტირებულ ეკონომიკურ განვითარებას.

ამრიგად, ეკონომიკური ზრდის მიმართულებას თანამედროვე მსოფლიოში განსაზღვრავს ეკონომიკური პოლიტიკა, რომლის საფუძველი თანამედროვე გამოწვევების შესაბამისად, არის მდგრადი განვითარება, ეს არის სოციალური პროგრესისაკენ მიმავალი გზა.

ლიტერატურა:

1. ჟურნალი „ეკონომისტი“ #12, 1992; #1, 1993
2. ეკონომიკური ზრდა და სოციალური კეთილდღეობა. ლარისა ლიპარტია. /Forbes Georgia. 11 მარტი, 2014/
3. Баброва. Л. Устойчивое развития и экономика природопользования. М. 2002.
4. Бюссель Х. Indicators of Sustainable Development: теория, метод, практические использование, 2001.
5. www.bpn.ge/economika/
6. www.ipress.ge/new
7. <http://forbes.ge/news/262/>

REFERENCES

1. Journal „Economist“ # 12, 1992; # 1, 1993.
2. Economic growth and social welfare. Larisa Lipartia. / Forbes Georgia. March 11, 2014 /
- 3 Bobrova. L. Sustainable development and environmental economics. M. 2002.
4. Byussel H. Pokzateli ustoychevogo Development: Theory, Method, practical use of 2001.
5. www.bpn.ge/economika/
6. www.ipress.ge/new
7. [http: //forbes.ge/news/262/](http://forbes.ge/news/262/)

ECONOMIC GROWTH AND SOCIAL PROGRESS

Nino Maqatsaria , Dean, ZSTU;

Tamar Beridze, Professor of GTU;

David Bibichadze, Professor of GTU;

RESUME

The study of the relationship between economic growth and social progress in the modern prism is among the challenges of modern economic theory. The rethinking process of community development requires the advertence to the characteristics, such as economic growth and economic development. The indicator of economic growth does not always reflect the real picture of the development of society and doubtless it is not an indicative of social progress. Unambiguously economic growth cannot be called a success indicator. On a modern level of development, in highly developed countries, the priority is given to the economic development which advantageously has a qualitative significance. Economic growth is one of the indicators of economic development, and not the only one. Economic development focuses on the qualitative side of economy and is the index of the qualitative changes of the society welfare.

According to the modern approach, one of the important features of the economy is a transition to a new qualitative growth and its evaluation should include the complex indicators of economic development. The economic growth, which is ultimately reflected in the improved quality of life, has a social cost. According to all the above mentioned approaches, the state plays a significant role. The government is considerably responsible for social progress. The orientation of economic growth should be directed towards the social progress.

Keywords: Economic Growth, Economic Development, Economic Policy, Social Progress.